

4. Ходикіна В. В. Міжнародна науково-технічна інтеграція України в контексті стратегії інноваційного розвитку : автореф. дис. канд. екон. наук: 08.05.01; Донец. нац. ун-т. / Ходикіна В. В. — Донецьк, 2008. — 3 с.
5. Шнирков О. І. Фандрайзинг: основні особливості та форми / О. І. Шнирков, І. О. Мінгазутдінов. — К. : ІМВ, 2004. — 205 с.

В статье рассмотрены задания интеграции высшей школы в мировое образовательное и научное сообщество. Раскрыты основные направления и общие подходы к реализации концепции развития международного сообщества высших учебных заведений Украины.

Ключевые слова: международное сообщество, высшее учебное заведение, интеграции, образование, концепция, мобильность.

The article is devoted to the tasks of higher school integration into global educational and scientific community. Basic courses and general approaches are outlined to international cooperation development of Ukrainian higher education institutions.

Key words: international cooperation, higher educational establishment, integration, education, concept, mobility.

Гаврилюк А. В., аспірант кафедри теорії та історії педагогіки Гуманітарного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка, Україна

НИМЕЦЬКИЙ КЛАСИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ: СУЧАСНИЙ СТАН

Стаття присвячується ідеї сучасного німецького класичного університету. Розглянуто ідею німецького класичного університету, дискусію відомих учених навколо ідеї університету загалом та Німеччини зокрема, міф «Гумбольдта» у сучасному освітньому просторі.

Ключові слова: ідея університету, класичний університет, міф «Гумбольдта», криза університету.

Проблема ідеї університету виникла в ХІХ ст. в Європі, коли стала гостра потреба реформування традиційної форми університету. Ця ідея набула широкого дискусійного характеру в колі відомих учених, осередок якого зосередився в Німеччині. Особливо активним у цій дискусії навколо ідеї університету був засновник класичного німецького університету Вільгельм фон Гумбольдт. Фрідріх Шлейєрмахер разом із Фрідріхом-Вільгельмом Шеллінгом також брали активну

участь в обговоренні ідеї університету. Вони намагалися окреслити роль і місце навчання та наукового дослідження в університеті. Пізніше ідею університету вивчали та обґрунтовували відомі німецькі філософи Карл Ясперс, Мартін Хайдеггер, Юрген Хабермас. Вони заклали такі визначальні принципи університетського життя: органічна єдність процесу викладання та дослідження — теза про поширення знання через навчання та його поглиблення через дослідження; незалежність від різних форм зовнішнього тиску — ідея про те, що Університет не визнає у своєму середовищі жодних авторитетів і поважає тільки істину в її безкінечних формах, або принцип автономності управління. Основні академічні цінності, на думку вчених, полягають у: творчій свободі викладання та дослідження, науковій етиці, багатій філософській культурі, проникливості та ясності думки, громадянських чеснотах, культурних відмінностях і різних віросповіданнях [1].

Визначення **мети статті** зумовлено важливим науковим завданням — проаналізувати праці вчених, в яких обговорюється ідея класичного німецького університету.

Завданнями статті є визначення ідеї класичного університету; окреслення міфу «Гумбольдта», кризи університету.

У наукових працях існують різні інтерпретації поняття «ідея університету», зокрема німецького університету. Вчений Ліндсей Біркер визначає ідею німецького університету як об'єднання викладачів і вчених у пошуках «правди». Метод цього пошуку — це єдність дослідження та викладання (*Forschung und Lehre*). Основною умовою пошуку правди є свобода. Викладач має свободу у викладанні свого фаху, у виборі методів і підходів до свого предмету. Студент має також свободу у виборі викладача та предмета в університеті. Основні форми навчання — це семінари та колоквіуми, де викладачі та студенти мають можливість вільно висловлювати свої думки. Хоча основна увага приділяється дослідженню в німецькому університеті, все ж не має потреби обмежити його роль лише до дослідницького центру. Ідея класичного німецького університету охоплює набагато ширші аспекти. Вчені та студенти продовжують свій пошук «правди» [2, 284].

Із заснуванням Берлінського університету з'являється поняття «класичний університет», а також «новий університет». Завданням такого університету є інтеграція знання в єдиний духовний космос. Це завдання стане можливим у тому разі, коли університет буде спроможним за допомогою рефлексії структурувати соціально-історичний досвід і природні явища [4].

Поняття німецького класичного університету традиційно асоціюється з відомим вченим Вільгельмом фон Гумбольдтом. Багато вчених

у Німеччині та в усьому світі звертаються до праць Гумбольдта, коли йде мова про структуру та організацію класичного європейського університету. Все ж окремі вчені в Німеччині обговорюють міф «Гумбольдта». Серед них професор Ульмського університету Ульріх Герман. У своїй праці «Освіта через науку? Міф «Гумбольдта» вчений стверджує, що дискусія навколо «Гумбольдтського університету» є не що інше як дискусія навколо міфу [3]. У дискусії навколо заснування цього університету та ідеї університету іноді важко відрізнити міф від реальності. За словами Германа, Гумбольдт не мав на меті заснувати новий університет, він хотів заснувати щось радикально нове, що мало б назву «університет». Основний план заснування Берлінського університету спирався на французький приклад політехнічного інституту (Ecole Polytechnique) для лікарів, юристів і вчителів гімназії. Гумбольдт, спираючись на ідеї німецького ідеалізму та нового гуманізму, хотів заснувати не математико-природничий університет. Він вбачав основою у своєму новоствореному університеті філософію та основні наукові знання [3, 10].

Сьогодні існують радикально протилежні думки щодо ідеї німецького університету та щодо постаті Вільгельма фон Гумбольдта. Вчені стверджували (зокрема Карл Генріх Бекер, Генріх Гемпель), що «Гумбольдт живе!» і що німецький університет здоровий у своїй основі («im Kern gesund»). У той же час інші історики та вчені констатували (зокрема Дітер Сімен, Юрген Глотц), що «Гумбольдт мертвий!» і що німецький університет має гниле коріння («im Kern verrottet») [3, 13].

Опрацьовуючи різні джерела щодо ідеї університету, було виявлено цікаву тенденцію. Багато авторів починають свої монографії зі слів «Німецький університет знаходиться сьогодні у кризі» [5, 9]. В Інтернет-джерелах, таких як, наприклад, академічний портал academics.de науковці розміщують свої статті, серед яких досить багато присвячено кризі німецького університету. Клеменс Альбрехт у своїй онлайн-статті «Майбутнє німецького університету» висловлює думку щодо популярності образу німецького університету в Європі. У самій же Німеччині ця проблема розглядається під зовсім іншим кутом. Альбрехт стверджує, що на сьогодні чесно говорити про університет в Німеччині, а не про німецький університет. Провідною ідеєю німецького університету є наука та освіта (Wissenschaft und Bildung), у той же час ідеєю сучасного університету в Німеччині є дослідження та навчання (Forschung und Ausbildung). За Альбрехтом, нова ідея дослідження і навчання спричинює кінець ери автономії німецького університету. Натомість за допомогою дослідження та навчання можна оптимізувати систему університетської

освіти, яка б була зорієнтована на професіоналізацію та практичний підхід [7].

У своїй праці «Ідея університету сьогодні» Дітріх Корш, професор Філіп університету у Марбурзі, стверджує, що перед німецьким університетом стоїть сьогодні серйозне завдання. Університет повинен перенести класичні поняття у сьогодення, а також можливості вирішення проблеми адаптування до реальності так, щоб зберегти статус привілейованої інституції, яку фінансує держава, і в той же час не втратити автономію. Вчений має надію, що так званий «символічний капітал» німецького університету переживе всі зміни, реформи та зуміє адаптуватися до вимог ХХІ ст. [5, 18].

Ще один сучасний підхід до ідеї німецького та європейського університету визначає Йо Рітцен у своїй монографії «Шанс для європейських університетів». Він стверджує, що потенціал європейського університету використовується не до кінця в економічній, культурній і соціальній сфері. Контекст університету має бути змінений так, щоб університети за допомогою економічних інновацій соціально змінилися та були конкурентноспроможними в європейському освітньому вимірі. Рітцен порівнює стан університетів, зокрема німецьких, з бронзовою Олімпійською медаллю: серед 200 топ-університетів вони посідають чільне місце, але вони знаходяться нижче топ-50. Європа мусить вирішити, як вибороти золото в тяжкій боротьбі. Контекст європейських університетів підлягає змінам для того, щоб зміцнитися та бути успішними. Рітцен вбачає зміни у Болонському процесі та впровадженні європейської акредитації та контролю якості освіти. Управлінська форма університетів повинна бути інноваційною структурою. Фінансова система підлягає також значним змінам і реформуванням. Економічна криза 2008/2009 рр. — це чудовий шанс для зміни парадигми університету в Європі, так як європейські університети, зокрема німецькі університети, можуть привнести дуже багато для Європи в цілому [6, 11]. Економічна криза 2011/2012 рр. у Європі та в усьому світі вплинула на економічний і соціальний стан університету в цілому. В Німеччині університет вміє вчасно реагувати на політичні та соціальні зміни в суспільстві та політиці. Він виглядає конкурентноспроможною та важливою інституцією в Європі.

Отже, аналіз праць відомих учених, в яких обговорюється ідея класичного університету, та вивчення сучасного стану німецьких класичних університетів показали, що на сьогоднішній день важко визначити статус класичного німецького університету. Сучасний німецький університет відрізняється від Гумбольтівського зразка, оскільки неодноразово був реформований. Проте все ж на сьогодні недоречно

наголошувати на кризі університету. Сучасний класичний німецький університет — це потужний дослідницький, освітній, інтернаціональний, інтелектуальний центр.

Подальшого вивчення заслуговують питання, що стосуються модернізації класичних університетів Німеччини.

ДЖЕРЕЛА

1. Идея университета : антология / уряд.: М. Зубрицька, Н. Бабалик, З. Рибчинська; відп. ред. М. Зубрицька. — Львів : Літопис, 2002. — 304 с.
2. The history of education, Edited by Roy Lowe. Vol. III. Universities and state, Routledge, New York, 2009, p. 284–285.
3. Hermann, U.: Bildung durch Wissenschaft? — Mythos «Humboldt». — Ulm: Universitätsverlag, 1999, 41 s.
4. Johann G. Fichte, Die Idee der Universität, Hrsg. Ernst Anrich, Darmstadt, 1956.
5. Sieg, Ulrich, Die Idee der Universität heute, KG Saur, München, 2005, 177 s.
6. Jo Ritzen, Eine Chance für europäische Universitäten, Königshausen&Neumann, Würzburg, 2011, 216 s.
7. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.academics.de/wissenschaft/die_zukunft_der_deutschen_universitaet_35709.html

Статья посвящена идее современного немецкого классического университета. Рассматривается идея немецкого классического университета, дискуссия известных ученых вокруг идеи университета в общем и Германии в частности, миф «Гумбольдта» в современной образовательной среде.

Ключевые слова: *идея университета, классический университет, миф «Гумбольдта», кризис университета.*

The article is about the idea of classical German university. It will be researched upon the idea of classical German university; discussion of scholars and philosophers that worked on the idea of classical German universities. It will be also shown the mythos of Humboldt in the modern educational world.

Keywords: *idea of the university, classical university, mythos of Humboldt, crisis of the University.*